

https://doi.org/10.24101/logos.2026.27
Gauta / Received 2026 04 14

TOMAS KREGŽDĖ
Nepriklausomas tyrėjas, Lietuva
Independent researcher, Lithuania

JUOZO VOSYLIAUS VIDINĖ ARCHITEKTŪRA: ŠVIESOS IR TYLOS FENOMENOLOGIJA

Juozas Vosylius' Inner Architecture: The Phenomenology of Light and Silence

SUMMARY

Juozas Vosylius is portrayed as an artist whose work arises from a slow, persistent movement inward. In his frescoes, the human figure is not a portrait but the core of inner architecture, a bearer of light and a center of silence. His art rejects speed, spectacle, and noise, becoming a cultural stance that resists superficial perception and the logic of instant impact. Light and silence operate as two formative forces: light gives direction, silence gives depth. At their intersection, a space emerges in which the viewer is invited not merely to observe, but to become part of the experience—not to analyze it, but to be fully present within it. Vosylius' work becomes a state of sacredness, not through iconography but through the inner structure it constructs - an environment where a person can meet themselves. Vosylius' art endures not because of effect or spectacle, but because of its cultural courage to be slow, quiet, and profound. It stands as a legacy and a future orientation – a reminder that art can be inner architecture, not merely visual form.

SANTRAUKA

Juozas Vosylius pristatomas kaip kūrėjas, kurio menas kyla iš lėto, atkaklaus judėjimo į vidų. Jo freskose žmogus nėra portretas – jis yra vidinės architektūros centras, šviesos nešėjas ir tylos ašis. Ši kūryba atsisako greičio, efekto ir triukšmo, todėl tampa kultūrine laikysena, pasipriešinančia paviršutiniškam žvilgsniui ir momentiniam įspūdžiui. Šviesa ir tyla čia veikia kaip dvi formuojančios jėgos: šviesa suteikia kryptį, tyla – gylį. Jų sankirtoje gimsta erdvė, kurioje žiūrovas ne stebi, o įeina, ne analizuoja, o išbūna. Vosyliaus kūryba įgyja sakralumo būseną ne dėl ikonografijos, bet dėl vidinės struktūros, kurią ji kuria: erdvės, kurioje žmogus gali susitikti su savimi. Vosyliaus kūryba išlieka ne dėl efekto, o dėl kultūrinės drąsos kurti lėtai, tyliai ir giliai. Tai palikimas, kuris veikia kaip orientyras ateities kartoms, primenantis, kad menas gali būti ne tik vaizdas, bet ir vidinė architektūra.

RAKTAŽODŽIAI: Juozas Vosylius, vidinė architektūra, šviesa, tyla, fenomenologija, sakralinis menas, kontempliacija.
KEY WORDS: Juozas Vosylius, inner architecture, light, silence, phenomenology, sacred art, contemplation.

Copyright © 2026 Tomas Kregždė. Published by PO LOGOS Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ĮVADAS

Yra kūryba, kuri neprasideda nuo idėjos, koncepcijos ar plano, nes jos šaltinis – žmogaus vidinė būtinybė susikurti erdvę, kurioje įmanoma išbūti, – erdvę, gimstančią iš tylos, kuri tampa įėjimu, ir iš šviesos, kuri veikia kaip kryptis, leidžianti susigrąžinti pasaulį ne kaip triukšmingą, fragmentuotą paviršių, bet kaip lėtą, gilią, iš vidaus statomą struktūrą. Tokioje struktūroje kiekvienas potėpis, pauzė ar spalvos vibracija tampa ne estetiniu gestu, o žmogaus būsenos žemėlapiu, kuriame atsiveria ne vaizdas, o vidinė architektūra – tvirtesnė už bet kokį pastatą, nes ji laikosi ne išorėje, o viduje, ne formoje, o prasmėje. Todėl ši kūryba šiandien, kai kultūra grimzta į greičio, efekto ir momentinio įspūdžio logiką, tampa ne alternatyva, o pasipriešinimu – tyliu, atkakliu priminimu, kad pasaulis neprivalo būti suvokiamas per nuolatinį triukšmą, o žmogus nebūtinai turi būti valdomas algoritmų logikos. Laikas, kuris šiandien atrodo prabanga, iš tikrųjų yra vienintelė terpė, kurioje dar gali gimti tikras ryšys tarp žmogaus ir pasaulio.

Tokioje kūryboje visada juntamas lėtas, nuoseklus judėjimas į vidų – ne kaip pasitraukimas iš pasaulio, o kaip bandymas jį suprasti iš kitos pusės, kurioje nebereikia įrodinėti savo buvimo, nes pats buvimas tampa pakankamas. Tai nėra eskapizmas ar savirefleksijos kultas – veikiau pastanga susigrąžinti vidinę laikyseną, leidžiančią žmogui stovėti tvirtai net tada, kai aplinkui viskas byra, keičiasi ar praranda formą. Tokia laikysena nėra efektinga, ji nėra skirta demonstruoti, bet būtent dėl to ji tampa viena iš nedaugelio jėgų, kurios šiandien dar gali išlaikyti kultūros stuburą.

Šiame lėtame, iš vidaus statomame pasaulyje šviesa įgauna kitą prasmę: ji nebėra tik vizualinis reiškinys ar paviršiaus žaismė. Šviesa tampa kryptimi, vedančia žmogų per jo vidines erdves – per tas vietas, kuriose kaupiasi patirtys, abejonės, išbuvimai, praradimai ir atradimai. Tai šviesa, kuri ne tiek apšviečia, kiek leidžia matyti – ne pasaulį, o save jame. Ji nėra teatrališka ar agresyvi – ji yra tokia, kokia būna ankstyvą rytą, kai dar niekas neprasidėjo, bet jau viskas įmanoma.

Tyla taip pat įgauna kitą svorį. Ji nėra pauzė tarp garsų, taip pat nėra fonas, kuriame kažkas turėtų įvykti. Ji pati tampa įvykiu – lėtu, giliu, nepertraukiamu. Tai ne tuštuma, o pilnatvė; ne atsitraukimas, o būdas išgirsti pasaulį. Tokia tyla atsiranda tada, kai žmogus nustoja bėgti nuo savęs ir leidžia sau išgirsti tai, kas buvo užgožta triukšmo, skubėjimo, informacijos pertekliaus. Ji tampa kultūros forma, nes tik joje gali gimti mintis, kuri nėra momentinė, ir žvilgsnis, kuris nėra paviršinis.

Šviesos ir tylos sankirtoje ryškėja žmogaus vidinė architektūra – ne metafora, o tikra struktūra, laikanti iš patirties, iš išbuvimo, iš gebėjimo priimti pasaulį ne kaip chaotišką srautą, o kaip erdvę, kurioje galima susikurti sau vietą. Tai architektūra be fasado, be dekoratyvumo, be poreikio būti matomai. Ji yra vidinė, bet ne mažiau tikra; nematoma, bet ne mažiau tvirta; asmeniška, bet universali.

ŽMOGUS KAIP VIDINĖS ARCHITEKTŪROS KŪRĖJAS

Juozas Vosylius yra vienas iš tų kūrėjų, kurių darbai gimsta ne iš noro užsitikrinti matomumą, o iš būtinybės išlaikyti vidinę struktūrą, leidžiančią žmogui stovėti tvirtai net tada, kai pasaulis aplinkui praranda aiškumą. Tai ypač ryšku jo sakraliniuose darbuose: freskose, pano ir kompozicijose, kuriose žmogaus figūra yra ne portretas, o būsena, vidinės architektūros dalis. Jo freskose žmogus niekada nėra dekoratyvinis elementas – jis tampa šviesos nešėju, tylos centru, psichologine ašimi, aplink kurią sutelkta visa erdvė.

Kūryba čia nėra profesija ar veikla – tai būdas išlikti. Kiekvienas potėpis, spalvos vibracija ar pauzė drobėje ar sienoje tampa ne estetiniu gestu, o vidinės būsenos įtvirtinimu. Vosyliaus freskose figūros dažnai atrodo tarsi iškylančios iš sienos – ne vaizduojamos, o gimstančios, lyg žmogaus vidinė būsena materializuotųsi erdvėje. Tai kūryba, kuri atsisako momentinio efekto ir renkasi laiką, gylį, struktūrą. Ji nepasiduoda greičio logikai, nes jos esmė – lėtumas, leidžiantis gimti tikram ryšiui tarp žmogaus ir pasaulio.

Šiame pasaulyje žmogus nėra figūra ar personažas. Jis yra būsena – vidinė architektūra, kurią reikia išlaikyti, kad pasaulis nesubyrėtų į fragmentus. Todėl jo sakraliniuose darbuose figūros atrodo ne tiek vaizduojamos, kiek išbūnančios: jos nėra teatrališkos ar emocionalios, jos netampa iliustracijomis. Tai tylos formos. Vosylius nežiūri į pasaulį iš šalies – jis jį stato iš vidaus. Todėl jo freskos pulsuoja ta ypatinga psichologine įtampa, kurią atpažįsta kiekvienas, bent kartą stovėjęs prieš sakralinę sieną, kurioje šviesa ir žmogus susilieja į vieną.

Tokioje kūryboje vidinė architektūra nėra metafora. Tai struktūra, kylanti iš patirties, iš tylos, iš šviesos, iš gebėjimo priimti pasaulį ne kaip chaotišką srautą, o kaip erdvę, kurią galima formuoti. Vosyliaus freskose sienos tampa ne paviršiumi, o erdve, kurioje gimsta žmogaus būsena. Ši kūryba ne tiek vaizduoja pasaulį, kiek jį perkuria – iš vidaus, iš tylos, iš šviesos, iš žmogaus būsenos, tampančios pagrindine kūrybos medžiaga.

ŠVIESOS IR TYLOS FENOMENAS KŪRYBOJE

Šviesa šioje kūryboje nėra dekoratyvinis elementas ar vizualinis triukas. Ji veikia kaip vidinė logika, kryptis, vedanti žvilgsnį ne į paviršių, o į gylį. Vosyliaus freskose šviesa dažnai kyla ne iš lango, o iš figūros – tarsi žmogaus vidinė būsena būtų jos šaltinis. Tai šviesa, kuri ne tiek apšviečia, kiek leidžia matyti: ne objektus, o būsenas; ne formas, o jų vidinę įtampą. Ji nėra teatrališka ar agresyvi – veikiau lėta, santūri, atkakli, tokia, kokia būna ankstyvą rytą, kai pasaulis dar tik pradeda ryškėti. Ši šviesa kuria erdvę, į kurią žiūrovas ne žiūri, o įeina – tarsi į tylų, iš vidaus statomą pasaulį, kuriame kiekvienas tonas turi savo svorį.

Tyla čia taip pat nėra pauzė tarp garsų ar fonas, kuriame kažkas turėtų įvykti. Ji pati tampa įvykiu – lėtu, giliu, nepertraukiamu. Sakralinėse erdvėse, kuriose Vosylius dirba, tyla yra ne tik akustinė, bet ir vizualinė medžiaga. Ji slypi tarp figūrų,

potėpių, spalvų – tai erdvė, leidžianti šviesai veikti. Tai ne tuštuma, o pilnatvė; ne atsitraukimas, o įžengimas; ne pasitraukimas iš pasaulio, o būdas jį išgirsti. Tokia tyla atsiranda tada, kai žmogus nustoja bėgti nuo savęs ir leidžia sau išgirsti tai, kas buvo užgožta triukšmo bei skubėjimo. Ji tampa kūrybos medžiaga, nes tik joje gali gimti mintis, kuri nėra momentinė, ir žvilgsnis, kuris nėra paviršinis.

Šviesa ir tyla čia veikia kaip dvi jėgos, formuojančios kūrinio atmosferą. Jos nėra priešybės –papildo viena kitą, leisdamos atsirasti erdvei, kurioje žiūrovas gali ne tik matyti, bet ir išbūti. Šviesa suteikia kryptį, tyla – gylį. Šviesa atveria, tyla sutelkia. Šviesa leidžia įeiti, tyla – pasilikti. Šių dviejų jėgų sankirtoje gimsta kūriniai, kurie nėra skirti greitai suvartoti, nes jų esmė – ne paviršius, o vidinė architektūra, kurią reikia ne tik pamatyti, bet ir pajusti.

Tokioje kūryboje žiūrovas tampa ne stebėtoju, o dalyviu. Jis įtraukiamas į erdvę, kurioje šviesa ir tyla veikia kaip orientyrai, padedantys susivokti ne išoriniame pasaulyje, o savyje. Sakralinė erdvė čia tampa ne tik vieta, bet ir būsena. Šie kūriniai nereikalauja interpretacijos ar analizės – jie reikalauja išbuvimo, laiko, žvilgsnio, nebijančio sustoti. Todėl ši kūryba šiandien yra tokia svarbi: ji primena, kad pasaulį galima matyti ne tik per triukšmą, bet ir per tylą; ne tik per efektą, bet ir per šviesą; ne tik per išorę, bet ir per vidų.

VIDINĖ ARCHITEKTŪRA KAIP KULTŪRINĖ LAIKYSENA

Ši kūryba veikia ne tik kaip estetinė struktūra, bet ir kaip kultūrinė laikysena, kuri šiandien tampa vis retesnė. Sakralinis menas, kurį kuria Vosylius, nėra dekoratyvinis – jis yra egzistencinis. Atsisako greičio, efekto ir triukšmo, nes jo esmė – lėtumas, leidžiantis užsimegzti tikram ryšiui tarp žmogaus ir pasaulio. Tai nėra nostalgija praeičiai ar bandymas sugrįžti į „ramybės laikus“. Tai – sąmoningas pasirinkimas kurti taip, kad kūrinys išliktų nepriklausomas nuo informacinio srauto, kasdien tirštėjančio ir niveliuojančio žvilgsnį.

Tokioje laikysenoje slypi tam tikras pasipriešinimas – ne politinis ar socialinis, o egzistencinis. Tai pasipriešinimas kultūrai, kuri vis labiau remiasi momentiniu įspūdžiu, greitu suvartojimu ir paviršiniu žvilgsniu. Sakralinis menas čia tampa ne tik estetika, bet ir psichologija, teologija, filosofija. Vosyliaus kūryba nepasiduoda šiai logikai, nes jos tikslas – ne būti matomai, o būti tikrai. Ji vengia triukšmo, nes triukšmas šiandien yra lengviausias būdas prarasti save. Ji renkasi tylą, nes tyla leidžia išgirsti tai, kas svarbiausia. Ji renkasi šviesą, nes šviesa atveria ne paviršių, o struktūrą. Ji renkasi vidinę architektūrą, nes tik ji gali išlaikyti žmogų pasaulyje, nuolat byrančiame į fragmentus.

Šiandien, kai kultūra vis labiau primena nuolatinį bėgimą nuo vieno signalo prie kito, tokia laikysena tampa ne tik estetiniu pasirinkimu, bet ir kultūriniu veiksmu. Ji primena, kad menas gali būti ne tik vaizdas, bet ir erdvė; ne tik forma, bet ir būsena; ne tik objektas, bet ir santykis. Ji padeda prisiminti, kad žmogus gali kurti pasaulį iš vidaus – tyliai, lėtai, atkakliai – ir kad būtent toks kūrimas šiandien tampa vienu iš nedaugelio būdų išlaikyti kultūros stuburą.

SAKRALUMO BŪSENA KAIP KŪRYBOS ESMĖ

Vosyliaus kūryba išlieka erdve, kurioje žmogus susitinka su tuo, kas nepasiduoda greičiui, triukšmui ar paviršiniam žvilgsniui. Šis menas neprasideda nuo formos ir nesibaigia vaizdu – jis kyla iš vidinės būsenos, iš lėto, atkaklaus judėjimo į save, kuris šiandien tampa beveik prabanga. Menininko darbuose nesiekiama įtikti ar būti efektingam. Jo kūryba leidžia žvilgsniui sustoti, įsiklausyti, išbūti. Ji kuria ne objektą, o būseną; ne vaizdą, o erdvę; ne dekorą, o vidinę architektūrą, kurią žmogus atpažįsta ne protu, bet buvimu.

Ši kūryba išreiškia sakralumo būseną ne todėl, kad vaizduoja sakralinius motyvus, o dėl to, kad pati yra sukurta iš tylos ir šviesos – dviejų jėgų, formuojančių žmogaus vidinį pasaulį taip pat tiksliai, kaip formuoja erdvę ant sienos. Šviesa čia nėra efektas – tai kryptis; tyla nėra pauzė – tai pilnatvė; žmogus nėra figūra – tai vidinės įtampos centras. Iš tiesų matyti pradedama tada, kai žvilgsnis nustoja ieškoti siužeto ir pradeda klausytis erdvės. Vosyliaus darbai veikia būtent taip: jie ne pasakoja, o atveria, ne aiškina, o leidžia įeiti. Jie kuria ne istoriją, o erdvę, kurioje žmogus gali susitikti su savimi.

Šiame mene nėra skubos ar pertekliaus. Jis remiasi tuo, kas iš pirmo žvilgsnio atrodo paprasta, bet reikalauja didžiausios vidinės disciplinos – gebėjimo išlaikyti erdvę neužpildytą, leisti šviesai veikti be triukšmo, pasitikėti tyla kaip kūrybos medžiaga. Tokia kūryba vietoj paviršiaus renkasi gylį; vietoj efekto renkasi laiką; vietoj triukšmo renkasi vidinę architektūrą – ne tiek matomą, kiek jaučiamą.

Todėl, kalbant apie Vosyliaus meną, nereikia jo skaidyti į technikas ar ikonografines sistemas. Jo kūryba veikia kaip vienas organizmas – erdvė, kurioje šviesa, tyla ir žmogaus būsena susilieja į vieną struktūrą. Tai menas, kuris ne prievartauja žvilgsnį, o kviečia jį sustoti. Tai kūryba, kuri ne primeta prasmę, o leidžia jai atsirasti. Tai erdvė, kuri ne užpildo, o atveria. Būtent ši atvėrimo būsena daro kūrėjo meną gyvą – nereikalaujantį interpretacijos, reikalaujantį buvimo.

Vosyliaus kūryba išlieka ne todėl, kad deklaruoja, o dėl to, kad kuria erdvę, kurioje žmogus gali išbūti. Jos tikroji jėga – ne triukšmas, o tyla; ne efektingumas, o šviesos krypties tikslumas; ne vaizdų gausa, o drąsa išlaikyti erdvės santūrumą. Tai menas, kuris ne užvaldo, o leidžia grįžti. Ir būtent todėl jis išlieka.

KŪRYBA KAIP KULTŪRINĖ LAIKYSENA IR PALIKIMAS

Ši kūryba, gimstanti iš tylos ir šviesos, iš lėto judėjimo vidun, šiandien tampa daugiau nei estetiniu reiškiniu. Tai – kultūrinė laikysena, atsisakanti triukšmo logikos ir renkanti tai, kas reikalauja laiko, gebėjimo išbūti, vidinės brandos. Tai nėra tik tapyba ar vizualinė kalba – tai būdas būti pasaulyje, vis labiau prarandančiame gebėjimą sustoti. Tokia kūryba primena, kad menas gali būti ne tik vaizdas, bet ir erdvė; ne tik forma, bet ir būsena; ne tik objektas, bet ir santykis.

Vosylius šiame kontekste iškyla kaip žmogus, nepasiduodantis greičio diktatui

ir neleidžiantis kultūrai tapti vien tik informacijos srautu. Jo kūryba yra lėta, bet tvirta; santūri, bet gili; tyli, bet kupina vidinės įtampos. Ši kūryba ne šaukia, o kalba; ne primeta, o kviečia; ne aiškina, o leidžia suprasti. Tokia laikysena šiandien reta, nes reikalauja ne tik talento, bet ir drąsos – drąsos būti savimi pasaulyje, kuris nuolat ragina tapti kažkuo kitu.

Šis menininkas palieka ne tik kūrinius. Jis palieka būdą žiūrėti į pasaulį. Palieka ritmą, atsisakantį skubos. Šviesą, kuri yra ne dekoras, o kryptis. Palieka tylą – ne tuštumą, o pilnatvę. Vidinę architektūrą, kurią atpažįsta kiekvienas, bent kartą bandęs susikurti erdvę, leidžiančią išbūti. Tas palikimas nepririštas prie laiko – jis veikia dabar, bet nesiliaus veikęs ir tada, kai mūsų pačių pasauliai jau bus pasikeitę.

Ateities kartoms ši kūryba bus ne tik estetinis dokumentas, bet ir kultūrinis orientyras. Ji primins, kad menas gali būti atsvara triukšmui, kad žmogus gali kurti pasaulį iš vidaus, kad šviesa ir tyla gali būti tokios pat tikros, kaip bet kuris materialus objektas. Vosyliaus menas padės prisiminti, jog kultūra nėra tik tai, kas regima, bet ir tai, kas išbūnama. Būtent dėl to ši kūryba išliks. Ne todėl, kad taip nuspręs institucijos ar kritikai, o dėl to, kad ji kalba apie tai, kas yra universalu žmogui: apie vidinę architektūrą, kurią kiekvienas nešasi savyje.

DARBAI KAIP VIDINĖS KELIONĖS STOTYS

Kartais, kai žiūri į drobę, atrodo, kad ji atsirado ne iš rankos, o iš kvėpavimo – tarsi kažkas ilgai, labai ilgai būtų laikęs savyje šviesą, tylą, prisiminimus. Tačiau vieną dieną jie išsiliejo, nepaklausę leidimo, nepaklusę logikai ir taisyklėms. Tokie darbai neatsiranda iš noro kurti – jie gimsta iš būtinybės išsaugoti tai, kas kitaip subyrėtų į nieką: trapų judesį, vos juntamą būseną, tą akimirką, kai pasaulis trumpam sustoja, leisdamas žmogui pamatyti ne tai, kas vyksta aplink, o tai, kas dedasi viduje. Kai priartėji prie tokių būsenų, pajunti ne žvilgsnį, o prisilietimą – lyg drobė būtų ne paviršius, o oda, kurioje dar tebešyla kažkieno rankos atmintis.

Šiuose kūriniuose laikas teka kitaip. Jis ne bėga, o tirpsta lyg sniegas ant delno, lyg rūkas virš vandens, lyg vakaro šviesa, dar nenusprendusi, ar nori pasilikti, ar pasitraukti. Vieni vaizdai alsuoja taip lėtai, kad atrodo, tarsi jie ką tik būtų pabudę iš sapno, kiti tirštėja kaip oras prieš audrą, kai viskas dar tylu, bet jau pritvinkę įtampos. Kai kurios drobės šnabžda taip tyliai, kad reikia sustoti, norint jas išgirsti, kitos tyli taip giliai, kad ta tyla tampa balsu – ne garsiniu, o vidiniu, tokiu, kuris prabyla tik tada, kai žmogus pagaliau liaujasi bėgęs nuo savęs.

Spalvos čia nepasakoja istorijų – jos perteikia būsenas. Linijos nebraižo formų – jos žymi kryptis, kuriomis juda vidus. Šviesa neapšviečia – ji veda. Tyla neatskiria – ji sujungia. Ir visa tai susilieja į tokį pasaulį, kuriame nėra dekoratyvumo, nėra efekto, nėra noro įtikti. Yra tik lėtas, atkaklus, kartais skausmingas, kartais švelnus žmogaus judėjimas į save – į tą vietą, kurioje nebereikia vaidinti, nebereikia nieko įrodinėti, nebereikia būti kažkuo. Užtenka būti.

Žiūrėdamas į šiuos darbus, pradedi suprasti, kad jie nėra sustingę vaizdai. Jie labiau primena būtybes – gyvas, jautrias, kartais trapias, o kartais tvirtas, kartais šviesias, o kartais tamsias. Jos turi savo kvapą, savo temperatūrą, savo ritmą. Jos gyvena savo gyvenimus, pereina savo ciklus, savo tylos ir šviesos fazes. Jos kviečia ne žiūrėti, o įeiti. Ne suprasti, o išbūti. Ne analizuoti, o pajusti. Įėjęs į tas būtybes, pajunti, kad jos ne tiek rodo pasaulį, kiek atveria duris į erdvę, kurioje ima skleistis vidinis pasaulis.

Todėl šis ciklas nėra serija. Tai – kelionė. Ne horizontali, o vertikali. Ne per miestus, ne per peizažus, ne per objektus, o per žmogų. Per jo šviesą, tylą, per jo būsenas, per vidinę architektūrą, kuri kartais griūva, o kartais kyla, kartais laukia, o kartais šnabžda, kartais dega, o kartais tirpsta. Kiekvienas paveikslas šioje kelionėje yra stotis, kurioje ne išlipama, o sustojama, siekiant pajusti, kaip keičiasi kvėpavimas, kaip juda šviesa, tirštėja tyla, kaip žmogus grįžta į save.